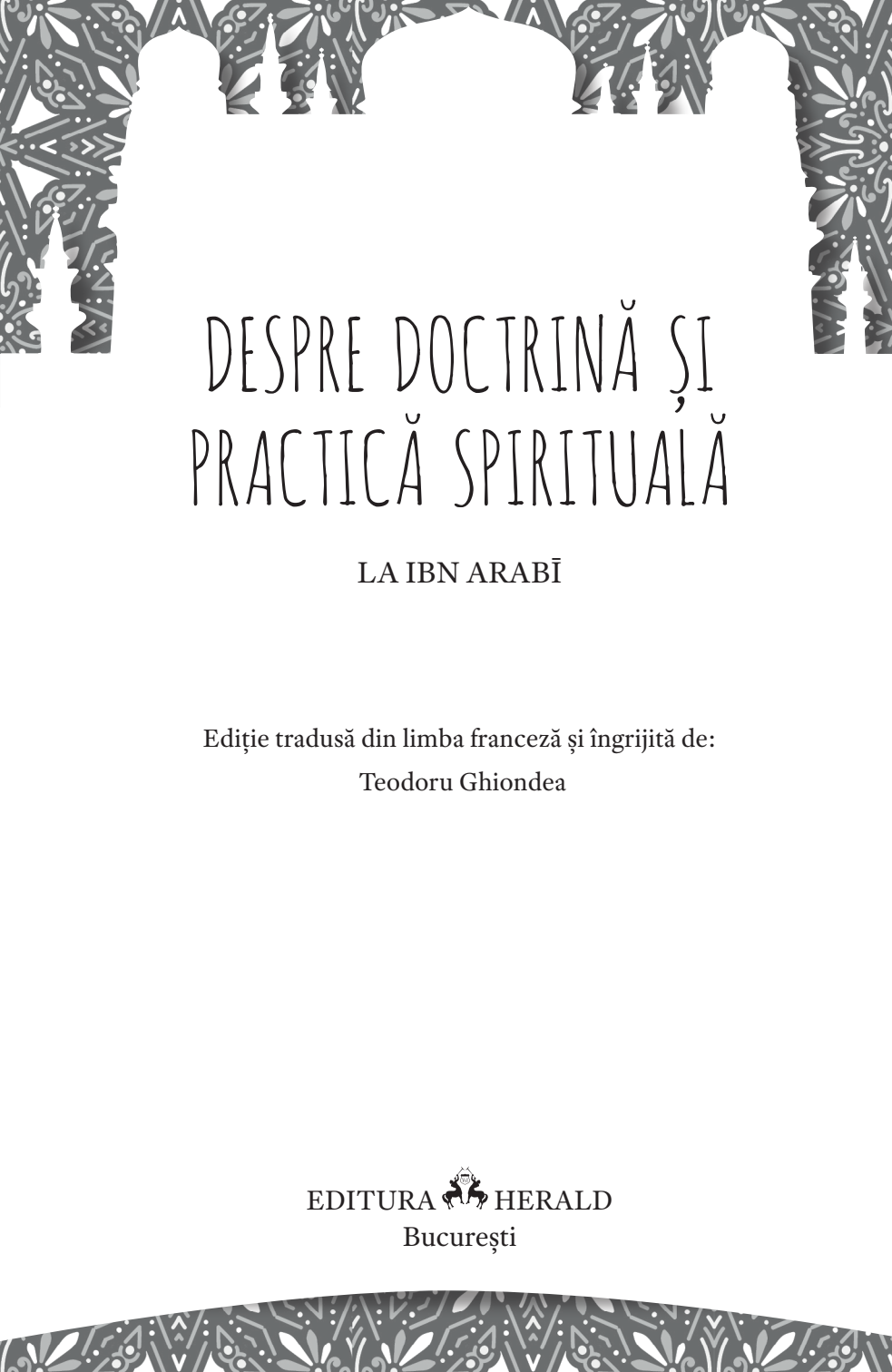

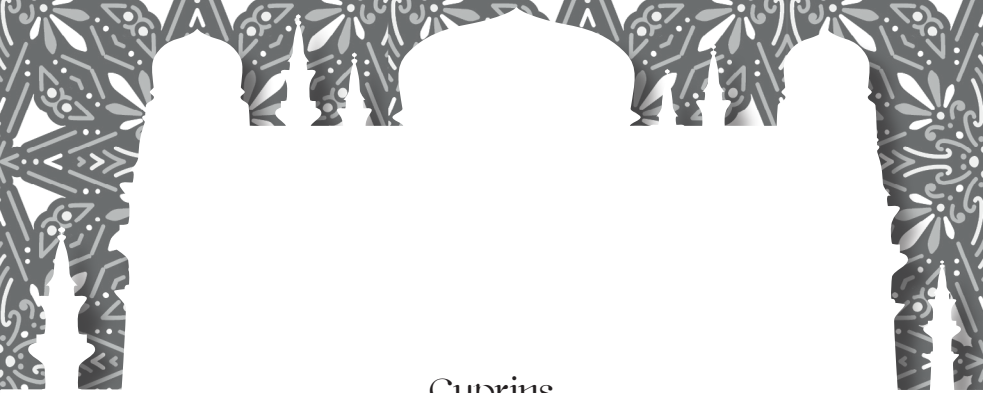

DESPRE DOCTRINĂ ȘI PRACTICĂ SPIRITUALĂ

LA IBN ARABÎ

Ediție tradusă din limba franceză și îngrijită de:
Teodoru Ghiondea

EDITURA HERALD
București

Cuprins

ARGUMENTUM	7
------------	---

J

CARTEA NUMELUI DE MAJESTATE „ALLĀH” (<i>Kitābu-l-Jalāla wa huwa kalimatu-Llāh</i>)	13
---	----

JJ

TEXTE DESPRE CUNOAȘTEREA SUPREMĂ	61
CARTEA INSTRUCȚIUNILOR	62
ÎNTREBAREA PUSĂ DE IBN SAWDAKIN	71
DESPRE SENSUL METAFIZIC AL FORMULEI <i>ALLĀH AKBAR</i> , „ALLĀH ESTE CEL MAI MARE”, FOLOSITĂ ÎN TIMPUL RITUALULUI RUGĂCIUNII LEGALE (<i>as-salāh</i>)	76

JJJ

CARTEA EXTINCȚIEI ÎN CONTEMPLAȚIE (<i>Kitābu-l-Fanā’i fī-l-Mushāhada</i>)	79
INTRODUCERE	79

IV

CUNUNA SUPUȘILOR (<i>Hilayatu-l-Abdāl</i>)	125
A. TĂCEREA (<i>as-samt</i>)	135
B. SINGURĂTATEA (<i>al-‘uzlah</i>)	138
C. FOAMEA (<i>al-jū’</i>)	141
D. VEGHEA (<i>as-sahar</i>)	144

V

SĂLAȘUL INIMII CELUI CARE INVOCĂ ȘI TAINELE CARE ÎI SUNT PROPRII (<i>Manzilu qalbi-dh-dhākiri wamā yukhtassu bi-himina-l-asrār</i>)	151
---	-----

SĂLAȘUL ACELUIA CARE NU MAI INVOCĂ DATORITĂ EXTINCȚIEI SALE ÎN CEL ÎNVOCAT (<i>Manzilu-l-fānī ‘ani-dh-dhikrī bi-l-Madhkūr</i>)	154
--	-----

SĂLAȘUL ACELUIA CARE SE STINGE FAȚĂ DE CEL INVOCAT, „PRIN” ÎNSUȘI ÎNVOCATUL (<i>Manzilu-l-fānī ‘ani-l-Madhkūr bi-l-Madhkūr</i>)	156
---	-----

SĂLAȘUL ACELUIA CARE SE STINGE FAȚĂ DE CEL INVOCAT „PENTRU” CEL ÎNVOCAT, NU „PRIN” CEL ÎNVOCAT (<i>Manzilu-l-fānī ‘ani-l-Madhkūrī li-l-Madhkūr, lā bi-l-Madhkūr</i>)	156
--	-----

EPISTOLĂ DESPRE FAȚETELE INIMII	159
---------------------------------	-----

VI

UN TEXT AL SHAYKH-ULUI AL-AKBAR DESPRE „REALIZAREA DESCENDENTĂ” <i>FUTŪHĀT</i>	171 177
--	------------

VII

VENERAREA MAEȘTRILOR SPIRITUALI
(*Futūhāt*, cap. 181: *Ihtirāmu-sh-Shuyūkh*)

195

VII

VENERAREA MAEȘTRILOR SPIRITUALI
(*Futūhāt*, cap. 181: *Ihtirāmu-sh-Shuyūkh*)

195

VII

VENERAREA MAEȘTRILOR SPIRITUALI
(*Futūhāt*, cap. 181: *Ihtirāmu-sh-Shuyūkh*)

195

VII

VENERAREA MAEȘTRILOR SPIRITUALI
(*Futūhāt*, cap. 181: *Ihtirāmu-sh-Shuyūkh*)

195

VII

VENERAREA MAEȘTRILOR SPIRITUALI
(*Futūhāt*, cap. 181: *Ihtirāmu-sh-Shuyūkh*)

195

VII

VENERAREA MAEȘTRILOR SPIRITUALI
(*Futūhāt*, cap. 181: *Ihtirāmu-sh-Shuyūkh*)

195

VII

VENERAREA MAEȘTRILOR SPIRITUALI
(*Futūhāt*, cap. 181: *Ihtirāmu-sh-Shuyūkh*)

195

VII

VENERAREA MAEȘTRILOR SPIRITUALI
(*Futūhāt*, cap. 181: *Ihtirāmu-sh-Shuyūkh*)

195

VII

VENERAREA MAEȘTRILOR SPIRITUALI
(*Futūhāt*, cap. 181: *Ihtirāmu-sh-Shuyūkh*)

195

VII

VENERAREA MAEȘTRILOR SPIRITUALI
(*Futūhāt*, cap. 181: *Ihtirāmu-sh-Shuyūkh*)

195

VII

VENERAREA MAEȘTRILOR SPIRITUALI
(*Futūhāt*, cap. 181: *Ihtirāmu-sh-Shuyūkh*)

195

VII

VENERAREA MAEȘTRILOR SPIRITUALI
(*Futūhāt*, cap. 181: *Ihtirāmu-sh-Shuyūkh*)

195

XIII

DESPRE UNITATEA DIVINĂ (I) 259

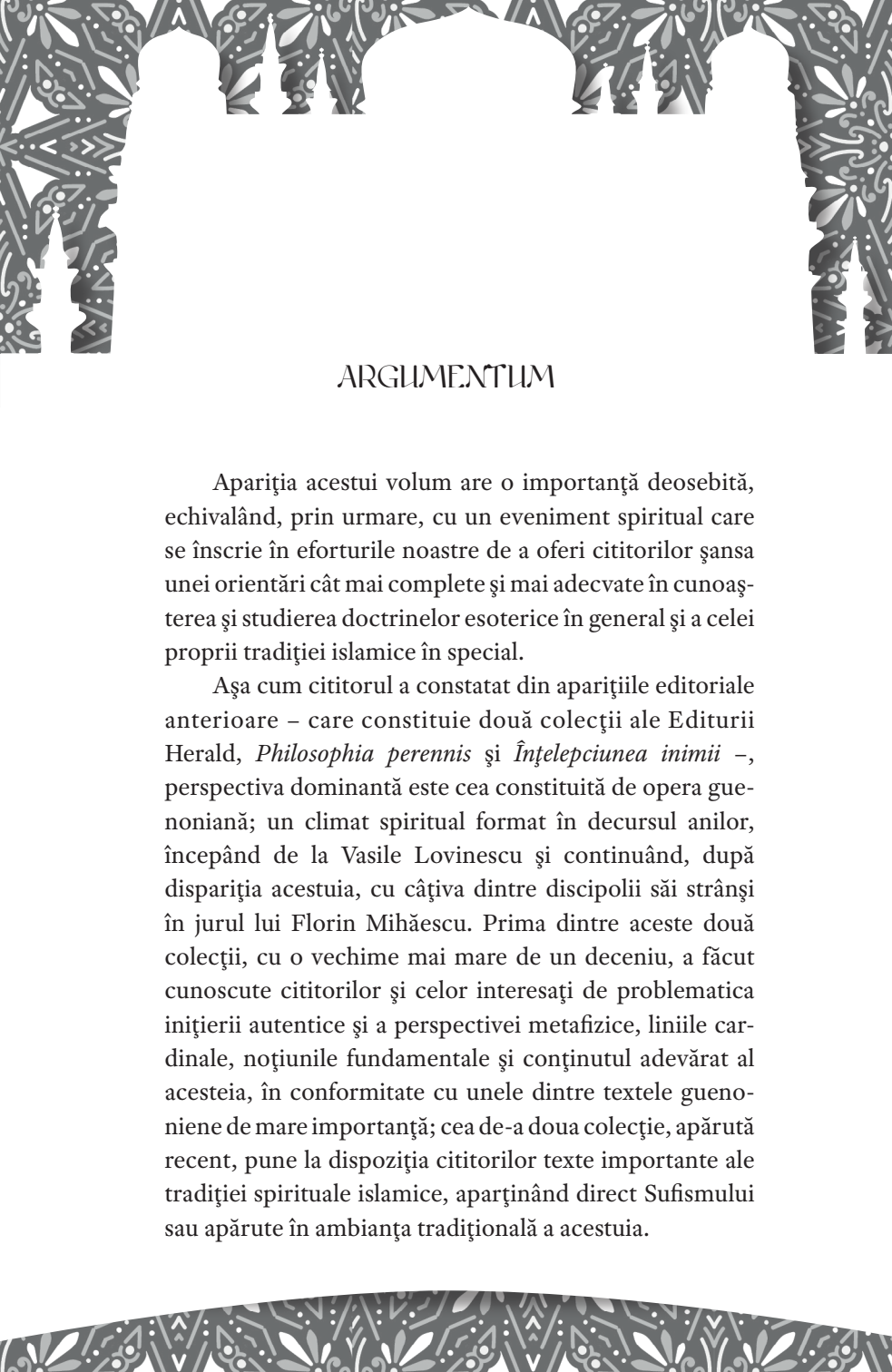
POSTFAȚĂ.

REALIZAREA METAFIZICĂ ÎN ISLAM

(Câteva precizări cu privire la „realizarea metafizică”
în *Tasawwuf*) 289

NOTĂ BIBLIOGRAFICĂ 309

ARGUMENTUM

Apariția acestui volum are o importanță deosebită, echivalând, prin urmare, cu un eveniment spiritual care se înscrie în eforturile noastre de a oferi cititorilor șansa unei orientări cât mai complete și mai adecvate în cunoașterea și studierea doctrinelor esoterice în general și a celei proprii tradiției islamice în special.

Așa cum cititorul a constatat din aparițiile editoriale anterioare – care constituie două colecții ale Editurii Herald, *Philosophia perennis* și *Înțelepciunea inimii* –, perspectiva dominantă este cea constituită de opera guenoniană; un climat spiritual format în decursul anilor, începând de la Vasile Lovinescu și continuând, după dispariția acestuia, cu câțiva dintre discipolii săi strânși în jurul lui Florin Mihăescu. Prima dintre aceste două colecții, cu o vechime mai mare de un deceniu, a făcut cunoscute cititorilor și celor interesați de problematica inițierii autentice și a perspectivei metafizice, liniile cardinale, noțiunile fundamentale și conținutul adevărat al acesteia, în conformitate cu unele dintre textele guenoniene de mare importanță; cea de-a doua colecție, apărută recent, pune la dispoziția cititorilor texte importante ale tradiției spirituale islamice, aparținând direct Sufismului sau apărute în ambianța tradițională a acestuia.

Interesul pentru Sufism – nucleul esoteric, metafizic, de natură transcendentă și primordială, universală – îl datorăm, în cea mai mare parte, chiar dacă indirect, unei personalități cu totul deosebite: inclasificabil după tiparele culturale obișnuite, unic prin conținutul special al operei și inegalabil prin altitudinea spirituală și autoritatea autentică, Vasile Lovinescu. Este în afara oricărei îndoieli că opera sa, apărută integral abia în ultimul deceniu al secolului XX, a marcat decisiv cunoașterea și studiul tradiției universale în România; în egală măsură discretă și înalt ziditoare, „opera” sa a reușit să se salveze prin înființarea unui cerc de studii tradiționale – numit de el „Fraternitatea lui Hyperion” – format din câțiva intelectuali care s-au strâns în jurul său, în cel mai deplin „anonimat”, contracarând astfel vitregia vremurilor și a ambianței politico-ideologice. Excelența sa în materie de studiu al tradiției românești este recunoscută; desigur, linia sa spirituală, consistența cărților sale nu fac parte din climatul cultural oficial, universitar, produs al unui proces îndelungat de „vulgarizare”, nivelare și adaptat la superficialitatea, conformismul și comoditatea omului modern. Autenticitatea sa vine dintr-o realitate în care doctrina și viața, trăirea intensă și cunoașterea „teoretică” nu s-au despărțit niciodată, având drept scop ceea ce numim deja, în cunoștință de cauză, „realizarea spirituală”. Dar ceea ce este semnificativ pentru noi, cel puțin în cazul de față, este autoritatea sa indiscutabilă în materie de Sufism. Ar fi deosebit de dificil să abordăm această temă, atâta vreme cât maestrul a păstrat tăcerea, discret, dezvăluind destul de rar această față importantă a Domniei Sale, dar putem aminti acum, fără rezerve, că detaliul biografic ce se referă la primirea inițierii și apartenența sa la *Ordinul*

alawit, grupul inițiativ pe care l-a condus la București timp de circa zece ani (în anii '50), „jurnalul său inițiativ” și alte asemenea date biografice spun mult mai mult decât se crede de obicei. Cu alte cuvinte, este cea mai importantă personalitate din domeniul spiritualității românești în ceea ce privește „inițierea sufită”, și nu numai, adică este un autentic Maestru spiritual.

Toate acestea nu pot fi menționate fără a evoca și personalitatea uriașă, de cea mai mare însemnătate pentru Sufismul european modern, a lui Mihail Vâlsan, prietenul apropiat al lui Vasile Lovinescu, cel care a facilitat legătura sa cu *Ordinul alawit* prin Frithjof Schuon. Așadar, *catena aurea* care ne leagă de sursa veritabilă a Sufismului este formată din doi români, al căror rol, diferențiat, a fost, pentru primul, de a repune în adevărata lumină metafizica tradițională și tradiția primordială – cu contribuții suverane la cunoașterea tradiției noastre –, iar pentru cel de-al doilea redimensionarea cunoașterii și practicii spirituale din perspectivă esoterică, în cadrul Sufismului european, pe linia lui Muhy-d-Dîn ibn Arabî – Shaykh al-Akbar („Cel mai mare dintre maeștri”). Ambii au beneficiat de contactul cu René Guénon, înscriindu-se astfel, mai întâi ei înșiși, apoi prin activitatea lor spirituală și de editare, în vastul proces de „redresare” a vieții spirituale europene, pentru „formarea unei autentice elite intelectuale” – esența misiunii „publice” a lui René Guénon.

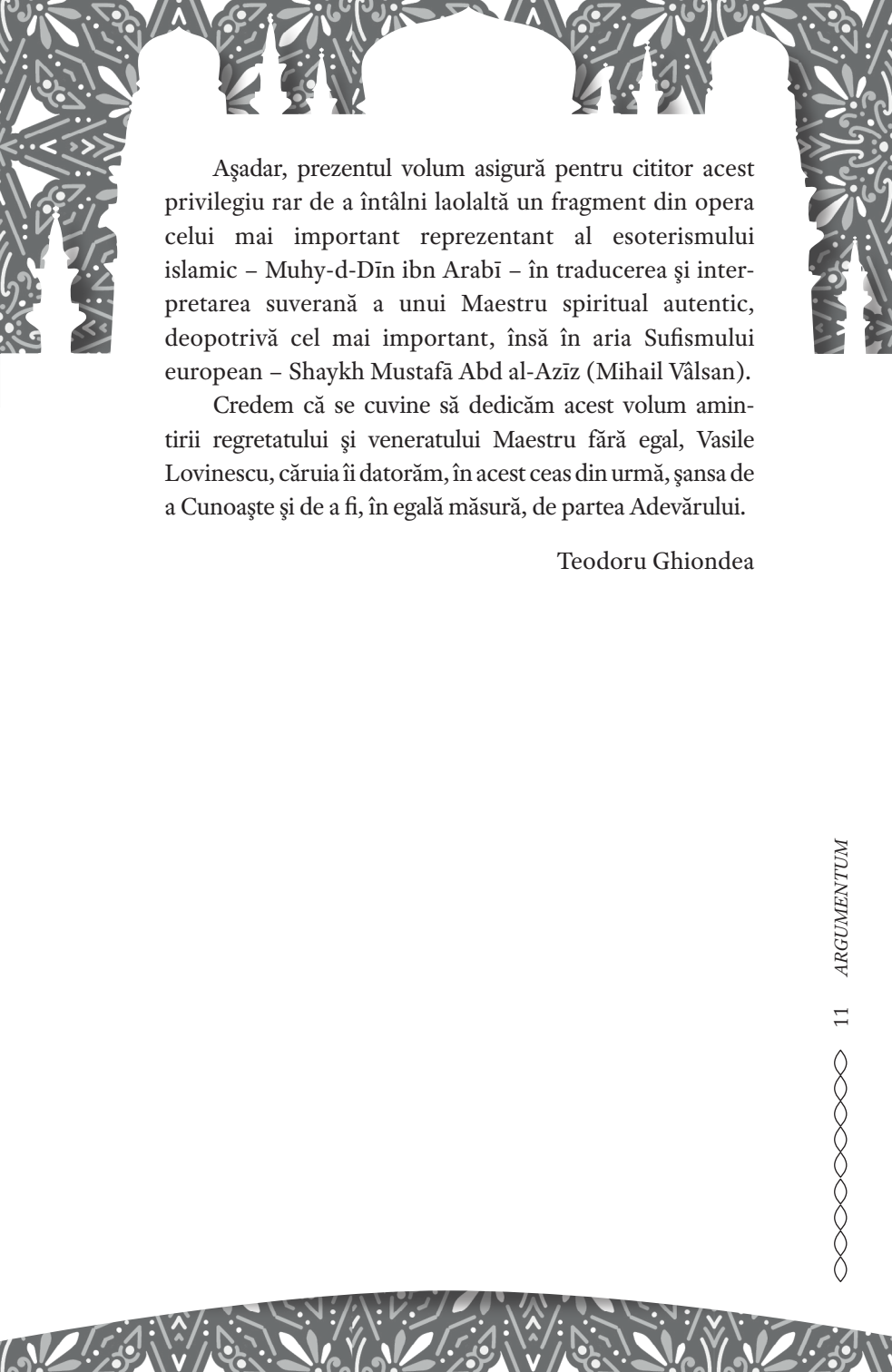
Desigur, cel care ne interesează, în cazul de față, este Mihail Vâlsan; dar din cele arătate reies, credem noi, cât se poate de limpede, motivele editării unui volum cu unele dintre traduceri de mare valoare ale scrierilor lui Muhy-d-Dîn ibn Arabî, anume că unanima recunoaștere a altitudinii și autorității fără egal a Shaykh-ului Mustafâ Abd

al-Azîz (numele musulman al lui Mihail Vâlsan) a depășit spațiul spiritual european. Detaliile biografice referitoare la Mihail Vâlsan se află în scurta prezentare din acest volum; trebuie să reținem însă că, așa cum cu mai bine de un veac și jumătate mai înainte Emirul Algeriei, Abd al-Qâdir, concentra întreaga atenție pe opera Shaykh-ului al-Akbar, relansând studiile akbariene, în aceeași măsură M. Vâlsan, continuând linia akbariană a Emirului, va forma cel mai important grup de traducători și comentatori, strângând în jurul său și formându-i la un nivel excepțional pe Charles-André Gilis, Maurice Gloton și Michel Chodkiewicz, nume care nu mai au nevoie de nicio prezentare.

Orice traducere a lui Mihail Vâlsan este o probă majoră de evaluare a cunoștințelor esențiale, a capacității intelectuale autentice și a disponibilității spirituale; o adevărată școală, din care ceea ce ai dobândit este, cu siguranță, un dar al deschiderilor, al înțelegerii și, cel mai important, al sporirii intensității aspirației superioare. Este o calitate rară această caracteristică a unei traduceri, aceea de a reda perfect conținutul, și, mai rar, de a reuși să sugereze partea de inexprimabil din textele sufite; în mod evident, acest văzduh sapiențial nu a fost și nu este numai un orizont teoretic, ci și o realitate vie, puternică, aceea a Adevărului însuși.

În ceea ce-l privește pe Muhy-d-Dîn ibn Arabî, opera acestuia nu mai este o noutate editorială, dar este mereu nouă prin vastitatea și înălțimea învățăturii sale; o adevărată „piatră de încercare”, cuvintele „Celui mai mare dintre maestri” (Shaykh al-Akbar) au legitimitatea adevărului revelat, autoritatea celui care a atins gradul cel mai înalt de realizare metafizică.

Așadar, prezentul volum asigură pentru cititor acest privilegiu rar de a întâlni laolaltă un fragment din opera celui mai important reprezentant al esoterismului islamic – Muhy-d-Dîn ibn Arabî – în traducerea și interpretarea suverană a unui Maestru spiritual autentic, deopotrivă cel mai important, însă în aria Sufismului european – Shaykh Mustafâ Abd al-Azîz (Mihail Vâlsan).

Credem că se cuvine să dedicăm acest volum amintirii regretatului și veneratului Maestru fără egal, Vasile Lovinescu, căruia îi datorăm, în acest ceas din urmă, șansa de a Cunoaște și de a fi, în egală măsură, de partea Adevărului.

Teodoru Ghiondea

CARTEA NUMELUI DE MAJESTATE „ALLĀH”

(*Kitābu-l-Jalāla wa huwa kalimatu-Llāh*)

Tradusă din arabă și prezentată de
Mihail Vâlsan
(*Shaykh Mustafā Abd al-Azīz*)

Editions Sagesse et Tradition, Bamako–Mali, 2008

Bismillah ar-rahman ar-rahim

Lauda este a lui Dumnezeu și prin Dumnezeu, lauda pe care nici „tainele”¹ nu o cunosc, nici „inteli- gențele” nu o sesizează, nici „inimile” nu o disting, nici „sufletele” nu ajung să o perceapă, nici „gurile” nu o pot rosti, lauda ce reunește toate laudele ale Fără-de-

¹ În această frază termenii plasați între ghilimele au un sens tehnic precis, desemnând diferite moduri sau trepte ale cunoașterii inițiatice. Nu este oportun să insistăm aici mai mult în privința lor, dar se poate nota cu titlu de exemplu că termenul *as-sirr*, „taină, secret”, desemnează în constituția ființei „un punct foarte fin situat în «inimă»” și considerat ca fiind locul contemplării (*al-mushāhada*); sensul celorlalți termeni este mai ușor de întrevăzut.

începutului din eternitate și dăruindu-le pe cele ale Fără-de-sfârșitului, și a cărei virtute îi sfințește pe cei ce lauda o împlinesc, dincolo de orice încercare a dușmanilor și a celor care se străduiesc cu vrednicie!

Și fie ca rugăciunea divină să fie asupra domnului dăruit cu „Suma Cuvintelor”¹, Muhammad, într-o noblețea imuabilă pentru care s-au aplecat fețele și s-au prosternat frunțile, rugăciunea continuă perpetuându-se atâta vreme cât limbile vor vorbi despre slava sa, iar buzele se vor mișca pentru a cere haruri asupra lui, și fie ca Dumnezeu să îl salute ca și pe cei pe care El i-a ales dintre suavii adoratori ce suspină dinaintea Lui!

În această carte voi menționa anumite taine și aluzii pe care le conține *Jalāla* (adică Numele divin de *Allāh*)².

Voi spune mai întâi că Numele de *Allāh* este în raport cu celelalte Nume divine³ așa cum este Esența Supremă (*adh-Dhāt*) în raport cu Calitățile (*as-sifāt*) pe care le conține. Toate Numele divine sunt cuprinse în acest Nume. Din el apar și la el se întorc.

Cunoscătorii care au certitudinea oricărui adevăr (*al-Muhaqqiqūn*) îl consideră sub raportul „atașării (la Absolut)” (*li-t-ta'alluq*), nu sub cel al „apropierii (de calitățile divine)” (*lā li-t-takhalluq*)⁴.

¹ Profetul a spus: „Mi s-a dăruit Suma de Cuvinte (*Jawāmi'u-l-Kalim*) și am fost trimis pentru a desăvârși Virtuțile cele mai Nobile (*Makārimu-l-Akhlāq*)”.

² *Ismu-l-Jalāla*, „Numele de Majestate”, este expresia prin care desemnăm curent Numele *Allāh*.

³ Trimisul lui Dumnezeu a spus: „Într-adevăr, *Allāh* are 99 de Nume, 100 fără 1, iar cel care le va pomeni va intra în Paradis”. Tradiția păstrează multe variante ale listei acestor Nume. În afară de aceste serii determinate, există încă un anumit număr de Nume divine izolate, fie în Coran, fie în Sunna.

⁴ Acest termen reprezintă aici expresia tehnică *takhalluq bi-l-Asmā*, „preluarea naturii Numelor divine”, care este echivalentă cu *takhalluq* sau

Sensul propriu al acestui Nume este acela că desemnează Esența Supremă, și nimic altceva. În mod cert, apare în multe dintre domeniile și diferitele trepte (ale Existenței universale), dar, pentru că nu există motiv de a concepe Esența Supremă însăși în aceste poziții (determinate) care implică sensuri și condiții (particulare), *Jalāla*, prin faptul că include toate adevărurile Numelor divine aduce în fiecare dintre aceste locuri sensul particular, propriu numelui pe care-l înlocuiește. O anume treaptă, un anume nivel rezultă, de altfel, pentru numele particular în cauză datorită înlocuirii în propriul domeniu prin Numele de *Allāh*¹ care are funcția de „protecție” (*al-muḥayminiyya*)² asupra tuturor Numelor Divine și privilegiul de a le „conține” (*al-ihāta*) pe toate în el. Astfel, când păcătosul, cel care greșește, spune: „O! Allāh, iartă-mă!”, *Jalāla* înlocuiește numele *al-Gḥaffār*, în timp ce *Jalāla* rămâne în el însuși deasupra oricărei condiționări.

ittisāf bi-l-Akhlāqi-l-Ilāhiyya, „calificarea prin calitățile divine”. În învățătura lui Ibn Arabī, care este el însuși un *Muḥaqqiq*, aceste noțiuni sunt cuprinse în esența noțiunii de *tahallī* (textual: „luarea cununii”) pe care o explică în *Futūḥāt*, II, 73, prin „manifestarea atributelor de *ʿUbūda*, servitutea absolută, în pofida calificării prin Nume”. În ceea ce privește noțiunea de *ʿUbūda*, ea se distinge de cea de *ʿUbūdiyya*, căci aceasta este „referirea servitorului la el însuși”, în vreme ce aceea este „referirea servitorului la *Allāh*”, perspectivă care ne apropie de concepția lui *taʿalluq* în textul nostru. Mai precizăm că scopul final al *ʿUbūda* este Echivalența (*maqāmu-s-Sawā*) în care este „ocultarea simultană a Divinității în servitor și a servitorului în Divinitate”, ceea ce constituie una dintre formulele Identității Supreme sub aspectul pur non existențial.

¹ „Înlocuirea” se face nu printr-o „destituire”, ci printr-o „resorbție” sau „identificare esențială”, ceea ce este o „înălțare” și o „universalizare”.

² Termenul *muḥayminiyya* se ratașează Numelui divin *al-Muḥaymin*, „Protectorul”; acela de *ihāta* se ratașează Numelui de *al-Muḥit*, „Cel care cuprinde”.

Numele *Allāh* este pe de-a întregul nonmanifestare (*Ghayb*)¹ sau cel mult al domeniului manifestării (*‘āla-mu-sh-Shahāda*)², când nu prezintă decât expirul produs atunci când pronunțarea sa se face cu vocalizarea finală în *u*, când spui *Allāhu*³, căci în acest caz subliniază pe *Huwa*, El, Sinele Universal și Absolut, dar dincolo de aceasta totul este pură nonmanifestare și încă acest aspect nu este sesizabil decât în rostire, căci în scriere nu este nimic în afară de pura nonmanifestare.

Să știi că acest Nume conține 6 litere care sunt: *alif*, *lām*, *lām*, *alif*, *hā* și *wāw* (în arabă, de la dreapta la stânga):

أ ل ل أ ه و

Patru dintre ele sunt vizibile în scrierea Numelui⁴,

الله

și anume:

1. *alif* de la Primordialitate (*al-Awwaliyya*)⁵;

¹ Termenii *Ghayb* și *Shahāda*, care formează o corelare tehnică, desemnează, în sensul propriu, primul „ceea ce este absent sau ascuns”, al doilea, „ceea ce este vizibil sau constatabil”.

² Urmărit de un alt cuvânt, în interiorul unei fraze, Numele la cazul nominativ este pronunțat cu vocală pe litera finală: *Allāhu*.

³ Ultima literă scrisă a Numelui *Allāh* este *hā* care, vocalizată *hu*, este considerată aici ca prima literă radicală din *Huwa*.

⁴ Trebuie să facem aici o remarcă de ordin general: datorită legăturilor ce se impun între litere la intrarea lor în formarea cuvintelor, multe dintre ele își schimbă aspectul conform poziției (inițială, internă sau finală) pe care o ocupă și datorită vecinătății cu alte litere.

⁵ Acest *alif* este numit astfel, deoarece, fiind prima literă a Numelui *Allāh*, este un simbol al lui *Allāh* ca fiind Primul, *al-Awwal* după unul dintre

2. *lām* început al Nonmanifestatului (*bad'u-l-Ghayb*) și această literă este (după terminologia gramaticii) „inserată” (*mudghama*) în următoarea (și nu poartă de aceea nici semn-vocală, nici chiar semnul de repaus vocalic);
3. *lām* început al Manifestării (*bad'u-sh-Shahāda*), literă ce se articulează „întărit” (*mushaddada*) (din cauza inserției în ea a literei precedente; în scriere totuși, purtând toate semnele pronunțării, ea este însoțită în partea superioară de un semn de „întărire” (*shadda*);
4. *hā* de la *Huwīyya*¹, Ipseitatea absolută și universală.

Patru litere din *Jalāla* sunt perceptibile în rostire:

A L L Ā H

Ele sunt:

1. *alif* de la Puterea divină (*al-Qudra*)²;
2. *lām* – început al Manifestării³;
3. *alif* al Esenței Supreme (*adh-Dhāt*)⁴;

Numele din lista tradițională.

¹ Ca termen derivat din *Huwa*, Supremul Sine. *Huwīyya* este considerat aici ca nonmanifestat, căci simbolismul literei *hā*, așa cum se va explica mai departe, este cel al stării de nonmanifestare.

² Calificat astfel, datorită lui *hamzatu-l-qat*, care-l marchează atunci când Numele este rostit fără a fi legat de un cuvânt precedent, iar una dintre semnificații este aceea de „putere”.

³ Acest *lām* în rostire are deci o semnificație analoagă celui de-al doilea *lām* din scriere.

⁴ Această literă nescrisă primește un accent tonic al Numelui și pentru asta are o funcțiune centrală și un simbolism esențial. În scriere se marchează adesea locul său printr-o linie vocalică verticală în forma lui *alif* suspendat între al doilea *lām* și *hā*; în scrierea decorativă întâlnim această linie verticală deasupra semnului *shadda* care se află pe al doilea *lām*; simbolismul său este atunci în mod evident cel al transcendenței absolute